

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Sabíny Hancinové *Kto chytá v žite a Deň ako stvorený pre banánové rybičky - analýza motívov*

Předložená diplomová práce se zabývá analýzou díla J. D. Salinger. Za nejpovednější považuji diplomantčinu komparaci originálu a překladu, kdy vyvstává na povrch, překladem způsobené, specifické ochuzení Salingerových výrazových prostředků. Stejně tak analýza motivů dětství a odcizenosti je povedená.

Kritických připomínek mám však hned několik, přičemž ty se zaměřují především na metodologické aspekty práce. Diplomantka vychází z Tomaševského definice motivu, kterou, alespoň v obrysech, relativně přesně interpretuje, poněkud zavádějící (a zbytečný) mi přijde odkaz na internetový zdroj. Za druhé autorka kritizuje mimetickou teorii literatury a přiklání se k tzv. kognitivní naratologii, která je však ještě doplněná teorií fikčních světů. Při pečlivé snaze o propojení jednotlivých momentů zmíněných teorií bychom zcela jistě mohli dospět na rovinu silné metodologické pozice, mám však dojem, že v předložené diplomové práci tomu tak není. V reflexi možných přístupů literární teorie diplomantka píše, že „druhý tradičný pohľad na analýzu fikčných postáv nám podáva štrukturalizmus (Kubiček, 2013: 58-60). Ten je však z môjho pohľadu tiež extrémny. Chápe postavu, ktorej z dôvodu vyhýbania sa používaniu antropomorfizovanému pojmu radšej hovorí figúra, ako čisto sémiotický konštrukt“ (str. 10). Proto se přiklání právě ke kognitivní naratologii, která „zdôrazňuje, že rozdiel medzi skutočnými a fikčnými postavami nie je absolútny. Oba typy postáv spája to, že k ich porozumeniu potrebujeme tzv. kognitívne rámce. Spoločné miesto vidí Kubiček v tom, že rovnaký spôsob akým vytvárame, konštruujeme myslenie druhých ľudí, používame ako čitatelia i pri konštruovaní myslenia fikčných postáv. Tým konštruovaním sa vlastne myslí zapĺňanie medzier medzi tým, čo vieme a tým čo nevieme. Tosi musíme nejakým spôsobom automaticky domyslieť. Táto teória, na rozdiel od štrukturalistickej, mi vyhovuje viac, pretože si myslím, že ľudské uvažovanie naozaj automaticky skladá jednotlivé diely skladačky – a to ako v reálnom svete, tak i v tom fikčnom. Nevidím dôvod, prečo by sa ľudské uvažovanie malo vo vzťahu k fikcii meniť. Keď niečo nie je v texte implicitne prítomné, ľudská myseľ to dotvorí rovnako, ako v bežnom živote. Samozrejme tým nemyslím nadinterpretáciu a psychologizovanie, nástrahy mimetického prístupu. V diele totiž nie je úplne všetko, postavy sa skladajú, ako som spomínala vyššie, z určitých znakov“ (str. 10). Dále se autorka ztotožňuje s teorií fikčních světů a tvrdí, že bude „chápať ako súčasť sveta fikcie, ktoré existujú len vďaka textu, ktorý ich prostredníctvom autora stvoril, a ktoré sú súčasťou tohto textu, avšak nehodlám ignorovať ich referenciu k reálnemu svetu, ktorú v určitých prípadoch

považujem za nutnú pre pochopenie postavy, jej charakteristiky a motivácií“ (str. 12). Co v těchto výrocích považuji za zásadní je moment oscilace; z jedné teorie se diplomantce takřkajíc hodí vždy jen něco, bez důkladného podpoření své pozice. Například za problematický považuji výrok o tom, že pokud něco není v textu implicitně přítomné, lidská mysl tuto mezeru zaplní stejně, jako v běžném životě. Vždyť zde se nerespektují rozdíly způsobu komunikace a výrazu mezi reálným a fikčním světem, přičemž odkaz na obecné kognitivní rámce situaci nijak nezachraňuje, protože teorie kognitivních rámců je založena na uvažování v mnohem abstraktnější rovině samotné možnosti konstrukce vyprávění. Spíše se zdá, že autorka se v dalších vyjádřeních kloní na stranu toho, co kritizuje. Na jedné straně je pro ni strukturalistický přístup chápán jako extrémní, na straně druhé chápe postavu jako suprapozici znaků. A pokud se tedy přiklání k teoriím fikčních světů, jakou roli nakonec hraje tvrzení, že nehodlá ignorovat reference k reálnému světu? Jaký status dává diplomantka reálnému světu? Což ostatně vede k další otázce: jaký je vztah kognitivní naratologie a teorie fikčních světů? Jak může reference k reálnému světu pomoci k lepšímu odhalení motivace jednotlivých postav fikčního světa? Určitou metodologickou nejistotu lze najít také na str. 33, kdy autorka, když analyzuje téma prostoru, podotýká, že „priestor, ktorý nám dielo predstavuje, nemá takmer nič spoločné s aktuálnym svetom. Samozrejme, mnohé aspekty reálneho sveta si ten fikčný prepožičiava, nie však za účelom jeho napodobnenia“ (str. 33).

Za další se mi zdá, že diplomantka se ve své interpretační praxi často uchyluje k označení nějakého znaku jako symbolu. Dokonce se na základě diplomantčiny interpretace zdá, že fikční svět je těhotný symboly, ty se chápou jako obecné (a značně vágní) pojmy.

Některé formulace považuji za poněkud nešťastné. Asi nelze generalizovat ve stylu, že s něčím by „by nesúhlasili všetci, napríklad zástancovia tzv. mimetickej teórie, ktorí o fikčných osobách uvažujú podľa schém získaných z interakcií so skutočnými ľuďmi, pričom im rovnakým spôsobom prisudzujú určitú autonómnosť a reálnosť“ (str. 10), když diplomantka nemá důkladnou znalost primárních textů jednotlivých autorů kritizované teorie.

Předloženou práci však považuji ve své podstatě za solidní interpretační pokus, který splňuje nároky kladené na diplomovou práci.

Práci doporučuji k obhajobě s předběžným hodnocením „velmi dobře“.

V Praze dne 26. 8. 2016

Mgr. Martin Charvát, Ph.D